

Referat fra møde i Bevaringsudvalg for danske husdyrgenetiske ressourcer hos oprindelige danske husdyrracer den 19. november 2025

1. Velkomst ved formanden

Kort præsentationsrunde.

Thorkild Lykke, Forperson, Tidligere SEGES

Helle Dalsgaard, dyrlæge, repræsentant for heste (suppleant)

Morten Kargo, AU, (suppleant)

Holger Jessen, Kvæg, suppleant

Anders Larsen, LFST

Ole Mols, svin (suppleant)

Patrick Jensen, fjerkræ

Christian Vingborg, Kulturministeriet, Det grønne museum

Kristine Klindt, LFST

Henriette Magnussen, Får og Geder,

2. Godkendelse af dagsorden

Ingen bemærkninger til dagsordenen.

3. Meddelelser fra Landbrugs- og Fiskeristyrelsen

Kristine orienterede om organisationsændringen, hvor LFST fra 1. januar 2026 bliver en del af Fødevarestyrelsen.

Ikke forventet nogen ændringer i forhold til husdyrgenetiske ressourcer.

a. Status på medlemmer i bevaringsudvalget

LFST har rakt ud til Dansk Gedeunion og Økologisk Landsforening. Men de er ikke vendt tilbage med indstillede medlemmer. Der er ikke noget i forretningsordenen, der modsiger at møder kan afholdes.

b. Status på ansøgningsrunde for dyretilskud 2025

Ansøgt for 1,49 mio., 1.220 dyr., 145 ansøgere.

Sagsbehandlingen er forsinket pga. nye opgaver i det sagsbehandlede team. Der mangler ca. 1/3 af ansøgningerne, men det er de store ansøgninger. LFST forventer at speede behandlingen af ansøgninger op frem til jul, men tilskud vil måske først blive udbetalt medio januar.

Der pågår en del IT-opsætning, som vil gøre det nemmere at sagsbehandle, fordi der bliver sat blokeringer op som led i ansøgningen.

c. ERFP/EURC-EAB Retningslinjer for udvikling af nationale dyresundhedsmæssige bestemmelser til anvendelse for genbanker

Mest til udvalgets orientering. Papiret indeholder nogle anbefalinger, men det kan være problematisk at implementere, fordi der er stort fokus på dyresundhed i Danmark.

Morten Kargo nævner, at ERFP er et vigtigt udvalg at være med i, hvis man vil prioritere området. Opfordrer derfor styrelsen til at deltage i møderne.

En konkret anbefaling i retningslinjerne er at tillade opsamling af sæd på bedriften eller på særlige opsamlingssteder for oprindelige husdyrracer. Thorkild Lykke nævner, at problematikken bl.a. kan være at sæd opsamlet i én besætning ikke kan bruges på tværs af besætninger.

d. Nyt NordGen survey om populationsstørrelser i hjemmehørende husdyrracer

NordGen er i gang med at lave en ny rapport, som gerne skal komme inden årets udgang. Det kan dog være lidt problematisk, at populationsstørrelser opgøres på forskellig vis i FAO's statistik. Der skal tjekkes op på, hvordan man registrerer med intern racekode for kvæg. Morten og Thorkild vil gerne hjælpe med at sikre data. Der er samme problematik for så vidt angår får.

Kristine oplyser, at der er stigende fokus på husdyrene i NordGen, og det indebærer drøftelser om etablering af en nordisk genbank for husdyr. Det vil dog kræve villighed til at finde finansiering.

Morten supplerer, at AU har deltaget i NordFrost-projektet, og i den sammenhæng er det også blevet anbefalet, at der etableres en fælles, nordisk genbank. Udvalget er enige om, at det er vigtigt.

e. Aktindsigt på Dansk Landracesvin anno 1970

Til udvalgets orientering. Der er søgt om aktindsigt i stamtavler for racen. Formålet er at lave et samlet stamtræ. Hvis der kommer noget interessant ud af det, så vil det blive delt med avlerne.

f. Fejl i levering af blanketter vedrørende svin fra Virk.dk

Til udvalgets orientering. Fra maj-august har der været IT-fejl, som har gjort, at LFST ikke har modtaget blanketter indsendt via virk.dk. Styrelsen har sendt en offentlig meddelelse ud og håber at de relevante parter er blevet orienteret. Hvis ikke, vil vi formentlig opdage det i forbindelse med behandlingen af ansøgninger.

g. Status på revision af bekendtgørelse om dyretilskud

En opdatering af bekendtgørelsen vil blive gennemført i forbindelse med, at der skal søges om en ny statsstøttegodkendelse inden udgangen af 2027.

4. Meddelelser fra medlemmerne

Helle oplyser, at de har kørt flere projekter. Det ene er et projekt om kåring af hingsteføl af den jyske hest, hvoraf 11 ud af 12 er født. Har også kørt to hoppe-projekter. Det ene gav 27 føl, hvoraf en del blev kåret. Konklusionen er, at det har givet mere spredning på hingstesiden. Hingstene bør kun lave 10-15 afkom. Projektet blev bl.a. finansieret af midler tildelt af Bevaringsudvalget.

Der var en snak om udlevering af sæd fra bl.a. heste. Det er udvalget, der tager stilling til udlevering af hingstesæd. Der er behov for, at der ses på retningslinjerne for udlevering. Derudover bør det også overvejes, hvilke formål, der kan udleveres til, da der som udgangspunkt ikke udleveres til forskningsbrug.

Morten oplyser, at der er gang i nicheproduktionen af grise. Ellers arbejder AU videre med de igangværende projekter.

Holger har intet at meddele. Blev først indkaldt til mødet i fredags, så har ikke nået at følge op.

Ole oplyser, at der er fremgang med de hvide grise. Der er kommet flere nye avlere til. Det har givet noget, at der er oprettet en facebookgruppe. Det kniber dog med at finde orner, der kan producere nye kuld til de nye avlere. Der er ikke andet tilbage end én stor familie. Der skal findes noget sæd og nogen der kan håndtere det. Det går ikke så godt med den sortbrogede landrace som lader til at være i tilbagegang. Men der går mange rundt omkring, som bare ikke er registrerede.

Patrick oplyser, at projektet om danske ænder og danske gæs fortsætter. Derudover er de ved at indsamle oplysninger om besætninger rundt omkring, hvor medlemmerne skal melde ind. De fleste racer er fordelt på meget få avlere og få stammer, selvom antallet af dyr kan være ok. Der er landsudstilling i Herning en gang om året. Her bliver det bl.a. bedømt, om dyrene kan optages efter standarden.

Christian oplyser, at der er lavet et forskningsprojekt om grisen frem til bacongrisen. Forskeren kan holde et oplæg for udvalget, hvis det har interesse.

Henriette oplyser fra Ertebølleforeningen, at de ønsker en opdatering af FAO's hjemmeside, særligt billederne men også beskrivelsen. Der skal følges op på racekodeangivelserne sammen med SEGES. Der kommer en del nye avlere til. Der pågår et arbejde med at sikre at de nye avlere lever op til deres forpligtelser til registrering m.v., hvor tilskuddet i sidste ende er guleroden. Spørger, om det er muligt at gendanne stamtavler, hvis de ikke er blevet opdateret. Det mener udvalget ikke. Det skal opdateres kontinuerligt, for ellers mangler dokumentationen.

5. Orientering om igangværende projekter ved Århus Universitet

a. Status på projekt om Korthorn

Der er en stigning i indavl for racen. FAO siger, at den effektive populationsstørrelse skal være over 50 for at være udenfor risiko. For korthornene er den på 19.

I den forbindelse er der en bestilling fra styrelsen via myndighedsaftalen. Charlotte Ælkær Meinert som har lavet speciale om optimum contribution selection i racen arbejder i den forbindelse videre med at undersøge slægtskab og etablere en avlsplan baseret på både de stamtavler som indgik i hendes speciale såvel som genomiske data. Den foreløbige konklusion er, at der skal bruges mere sæd fra genbanken, der skal luges ud i dem der har bidraget nok, og så skal der ske udvælgelse. Det er vigtigt, at der følges op og koordineres blandt avlerne. Der bør indkaldes til et nyt avlermøde for korthornsavlerne til videre drøftelser.

Rapporten skal leveres til styrelsen i januar 2026.

For så vidt angår de to importerede tyre i genbanken er der født mellem 15-20 kalve, mange tyrekalve. Identifikation af relevante dyr pågår. Afkom af disse vil ligeledes indgå i at etablere en avlsplan.

Der ligger 8 doser af Thy Texas som bør bruges til skylning.

Det besluttet, at der til brug for den genomiske analyse udleveres ét strå af hver korthornstyr i genbanken.

b. Status på projekt om Dansk Landracesvin anno 1970

Der er behov for en avlsplan, så avlen sikres.

Der er 5-10 avlere. Populationsstørrelsen er meget kritisk. Der ligger sæd fra 11 orner i genbanken. Der er ingen systematisk avlsplan.

Specialestuderende på KU vil lave en avlsplan for DL 1970. Til det skal den studerende se på brugen af optimal bidragsselektion under anvendelse af sæd fra genbanken. Den studerende har stamtavler på alle ornerne i genbanken. Tidligere projekter har vist 18 % indavl i orner og søer født i 2019. Brugen af optimal bidragsselektion kan reducere den gennemsnitlige indavl til 14 %.

Hvad skal der så til? Flere avlere og flere grise, gode data, avlsplaner, herunder en avlsstation, kvalificerede inseminører og sikker styring af avlsplanen. Det kræver også finansiering, hvis der skal etableres en avlsstation. Der blev spurgt ind til, hvorvidt der er penge i udvalget.

Kristine oplyser, at der er afsat en fælles pulje på finansloven, som skal dække både de plantegenetiske og husdyrgenetiske ressourcer. Der er afsat en del af puljen specifikt til tilskudsordningen og også en pulje til planteområdet. De resterende ca. 1,5 mio. kr. er afsat til administration. Der er derfor ikke specifikt afsat penge til projekter eller til udmøntning via Bevaringsudvalget.

Udvalget vil skrive til ministeren om behovet for ekstra midler.

Der var en snak om, at det kunne være en idé at kalde avlerne sammen, for at tale om problemstillingen og mulighederne for udarbejdelse af avlsprogrammer, som man har gjort for korthornene, hvor der blev lagt en bestilling fra styrelsen til AU.

Det er også muligt at søge tilskud fra fonde.

6. Opfølgning på optagelse af Havanna And på liste over bevaringsværdige husdyrracer

Anden er ikke udbredt længere, men det var den tilbage i 70'erne, hvor den blev optaget i standarderne, særligt pga. farven. Den er lavet på den oprindelige danske and.

Optagelse som bevaringsværdig race kan bidrage til at projekter kan opnå midler fra forskellige fonde.

Udvalget er enige i at optage Havanna And som en bevaringsværdig race.

7. Opfølgning på indsættelse af RDM tyr på tyrestation

RDM-udvalget under Danske Husdyr har kigget på tyren, Hauregaard Viggo, der blev anmodet optaget i genbanken.

RDM-udvalget har konkluderet, at tyren ikke havde den nødvendige afstamning. RDM-udvalget vil selv rette henvendelse til Bevaringsudvalget, hvis de finder en tyr, der er relevant at optage i genbanken.

Fremadrettet bør Bevaringsudvalget tage stilling til optagelse i genbanken pr mail for at sikre at tyrene fortsat er i live. Hvis LFST får henvendelser, kan de sende dem direkte videre til RDM-udvalget med orientering af Bevaringsudvalgets formand og repræsentanten for kvæg.

8. Orientering om statens genbank (v. LFST)

a. Status på frigivelse af klausuleret tyresæd af SDM65

Der er nogenlunde afklaring af processen om afprøvning af klausuleret sæd på hundyr i karantæne og formentlig også af finansieringen som stammer fra Melsenfonden. LFST har været i kontakt med FVST. Det bliver formentlig sådan at LFST skal frigive sæden inden for rammer fastsat af FVST. Det udestår hvem der skal sætte en karantænebesætning under offentligt tilsyn.

Morten oplyser på Vivis vegne, at med en gentest kan man teste om dyrene vil falde for enzootisk bovin leukose (EBL).

b. Tyresæd som mangler test for enzootisk kvægleukose

Der ligger 14 tyre, som er fuldt testet på nær EBL. Det har været meldt ud, at styrelsen ville betale for analyserne, men de er ikke blevet rekvireret. Dette er fortsat retningslinjen. Retningslinjen er derfor fortsat, at i forbindelse med første udlevering, skal hundyr testes for antistof mod EBL efter 16 uger. Der kan være tilfælde, hvor sæden er blevet udleveret uden test. Det skal der følges op på, da Danmark er erklæret fri for denne smitsomme sygdom.

Udvalget bakker op om, at der skal arbejdes videre og ske afklaring, og at udlevering skal ske efter retningslinjerne fra FVST.

c. Henvendelse fra Johannes Michelsen om mulighed for skylning af embryoer af væddere og bukke

Tilbud om at udnytte, at Johannes Michelsen i anden sammenhæng får udført skylning og tapning af får. Det kunne være en økonomisk favorabel mulighed for at optage materiale af bevaringsværdige får- og gederacer i genbanken. Udvalget bemærker, at der allerede ligger materiale i genbanken, så der er ikke noget behov pt.

d. Mulighed for sammenlægning af lokaliteter

Hingstesæd bliver opbevaret flere steder. LFST har også forespurgt, om det kunne opbevares i Foulum i stedet for hos private dyrlæger. Der ligger også en tappestation og tapning fra 4 bukke hos en dyrelæge i Hillerød. Det kunne også opbevares af AU. LFST og AU vil tale videre om en sammenlægning.

9. Udlevering af sæd fra RDM70 tyr Varde Ring til Niels Martin Nielsen (v. LFST)

Der er 70 doser tilbage, og som udgangspunkt udleveres der ikke doser, hvis der er under 100 tilbage. Han spørger kun om én dose.

Udvalget beslutter, at der kan udleveres 2 doser.

10. Udlevering af RDM-sæd til forskningsbrug (Århus Universitet v. Morten Kargo)

Der er kommet to forespørgsler fra Tyskland.

Universitet i Kiel har spurgt om udlevering af sæd fra de 4 tyre man i sin tid krydsede ind i racen Gelbvieh. Formålet er, at undersøge slægtskab. Den ene af disse tyre er i genbanken. Derudover skal der findes slægtninge til de tre resterende.

Udvalget beslutter, at doserne skal udleveres.

Den anden anmodning vedrører Anglerracen, som har behov for genopfriskning. Morten indstiller, at det bør være fra yngre tyre.

Udvalget foreslår, at der udvælges tyre, hvor der ligger mange doser i genbanken. Morten vil vende tilbage til anmoderen med kopi til formanden for udvalget og LFST.

11. Status på udlevering af Northern Dairy Shorthornstyre samt drøftelse af videre forløb (Avlsudvalget for Korthorn v. Ole Mols, Århus Universitet v. Morten Kargo)

Udvalget beslutter, at der må udleveres indtil 31. december 2025. Det avlerne har liggende må bruges indtil 31. december 2026.

12. Optagelse af Reersø katten på listen over bevaringsværdige racer af danske husdyr (v. Danske Husdyr)

Der er modtaget en anmodning om optagelse af Reersøs haleløse katte som bevaringsværdig race. Oprindelsen lader til at være anden end dansk. Der er tale om en mutant og kattene avler ikke rent.

Udvalget er enige om, at racen ikke skal optages som bevaringsværdig.
LFST svarer anmoderen.

13. Opstart på ny strategi for bevaringsudvalget (v. LFST)

Strategien skal opdateres. Den udløb i 2020 og er meget konkret.

LFST lægger op til, at den skal være mere overordnet. Fokus bør være på strategiske indsatsområder og udmøntningen af disse.

LFST vil komme med et udkast, som renser den eksisterende strategi for de konkrete dele og indfører nødvendige opdateringer. Dette udkast vil blive drøftet på næste møde.

Henriette bemærkede, at der burde være et appendiks eller lignende med specifikke fokuspunkter for det til enhver tid siddende udvalg. Hvis det er et appendiks til strategien kan det også nemmere opdateres løbende, når der nedsættes et nyt udvalg.

Der var enighed i udvalget om tilgangen og at det er væsentligt at fokusere på internationale forpligtelser.

14. Mulighed for avlermøde januar/februar 2026 (v. formand Thorkild Lykke)

Der har tidligere været holdt avlermøder med fokus på bevaringsarbejde. Det skal besluttes, om der er interesse og hvad der i givet fald skal på dagsordenen.

Sidst var det korthorn og dansk landracegris, der var på dagsordenen.

Et potentielt avlermøde kan godt afholdes på Gl. Estrup. Et tema kunne være status på bevaringsarbejdet med oplæg fra de forskellige avlergrupper. Indavl kunne også være et tema og registrering af de bevaringsværdige dyr. Der kunne slutes af med netværksgrupper evt. med opfølgningspunkter til Bevaringsudvalget.

Der er forslag om den 24. januar.

LFST vil skulle betale for forplejning. Det skal godkendes internt i LFST.

15. Eventuelt

LFST vil dele en liste internt i udvalget med kontaktinformation, inkl. telefonnumre, på udvalgsmedlemmerne.

16. Næste møde

Næste møde bør afholdes midt i eller i slutningen af marts. LFST vil sende en Doodle ud med forslag til datoer.